

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΚΡΑΤΟΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΔΡΥΣΗ ΤΟΥ ΕΩΣ ΤΙΣ ΑΡΧΕΣ ΤΟΥ 20ΟΥ ΑΙΩΝΑ

Σε αυτό το κεφάλαιο θα εξετάσουμε:

- τις σημαντικότερες πολιτικές εξελίξεις στην Ελλάδα έως τις αρχές του 20ού αιώνα
- τις κύριες επιδιώξεις της ελληνικής διπλωματίας τον 19ο αιώνα και τα αποτελέσματα αυτής της πολιτικής στη διεθνή θέση και στην εσωτερική κατάσταση της Ελλάδας
- τις κύριες εξελίξεις στα Βαλκάνια του δεύτερου μισού του 19ου αιώνα και σ' αυτό το πλαίσιο το κρητικό ζήτημα και το μακεδονικό ζήτημα
- τα κύρια γνωρίσματα της ελληνικής οικονομίας και κοινωνίας τον 19ο αιώνα.

ΕΝΟΤΗΤΑ 17

Ο Ι. Καποδίστριας ως κυβερνήτης της Ελλάδας (1828-1831).

Η ολοκλήρωση της ελληνικής επανάστασης (1829)

1. Ιωάννης
Καποδίστριας

Ο Ιωάννης Καποδίστριας εκλέχτηκε κυβερνήτης της Ελλάδας από την **Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας (άνοιξη 1827)** και στις αρχές του 1828 ήρθε στο Ναύπλιο. Η κατάσταση που βρήκε ήταν **τρανική**. Η χώρα ήταν **1)κατερειπωμένη** και ο λαός **2)εξαθλιωμένος**. **3)Ληστές και πειρατές** έλεγχαν μεγάλες περιοχές, ενώ **4)αιγυπτιακός στρατός** παρέμενε στη ΝΔ Πελοπόννησο και **5)τουρκικός** στη Στερεά Ελλάδα.

Πολίτευμα και διοίκηση Ο Καποδίστριας **ανέστειλε την ισχύ του συντάγματος της Τροιζήνας** και **συγκέντρωσε στα χέρια του όλες τις εξουσίες**. Έκρινε ότι αυτό ήταν αναγκαίο για να αντιμετωπιστούν

τα επείγοντα προβλήματα της χώρας. **Η Δ' Εθνοσυνέλευση (Άργος, καλοκαίρι 1829)** επικύρωσε αυτές τις αποφάσεις και έθεσε τις βασικές αρχές μιας μελλοντικής συνταγματικής αναθεώρησης.

Ένοπλες δυνάμεις Ο Κυβερνήτης ασχολήθηκε ιδιαίτερα με τη **1) συγκρότηση τακτικών ενόπλων δυνάμεων**, καθώς έπρεπε να εκκαθαρισθεί η Στερεά Ελλάδα από τον τουρκικό στρατό αλλά και να αντιμετωπιστούν σοβαρά προβλήματα εσωτερικής τάξης (ληστεία, πειρατεία). Ορισμένοι από τους **2) αγωνιστές αξιοποιήθηκαν για τη δημιουργία τακτικού στρατού**. Επιπλέον, ιδρύθηκε **3) ο Λόχος των Ευελπίδων**, πρόδρομος της σημερινής Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων. Παράλληλα, έγιναν τα **4) πρώτα βήματα για την οργάνωση τακτικού πολεμικού ναυτικού** και **5) καταπολεμήθηκε η πειρατεία** χάρη και στη δράση του **Ανδρέα Μιαούλη**.

Οικονομία Ο Καποδίστριας **1) σχημάτισε ένα πρώτο κρατικό ταμείο**, το οποίο προήλθε από εισφορές Ελλήνων του εξωτερικού και φιλελλήνων. Κατόπιν προχώρησε, με τη συνεργασία του φίλου του **Γαλλοελβετού τραπεζίτη Εϋνάρδου**, στην **2) ίδρυση τράπεζας** και στην **3) κοπή νομίσματος του φοίνικα**. Παράλληλα, εφάρμοσε **4) αυστηρή λιτότητα στις δημόσιες δαπάνες** και επιχείρησε **5) να εκσυγχρονίσει τη γεωργία** εισάγοντας νέες καλλιέργειες (πατάτα) και νέες καλλιεργητικές μεθόδους (χρήση σιδερένιου άροτρου).

Δύο αντίθετες απόψεις για τον Ι. Καποδίστρια και το έργο του

α. Η άποψη του Ιωάννη Κωλέττη, αρχηγού του γαλλικού κόμματος

Απομάκρυνε [ενν. ο Καποδίστριας] από τα πράγματα όλους τους αρχηγούς των Ελλήνων, όλους τους επιρροή έχοντας και όλους τους πεπαιδευμένους [...], κατεπάτησεν [...] τα ψηφίσματα της εν Άργει Εθνοσυνελεύσεως, καταφρόνησε τα δίκαια του πολίτου, κατέτρεξε την ελευθεροτυπία, σύστησε και διοργάνωσε δικαστήρια καθ' όλην την έκτασιν εξηρημένα από την θέλησίν του· εμπύχωσε την κακοήθεια, την επιβουλήν, την προδοσία.
Πηγή: Β. Κρεμμυδάς, Ο πολιτικός Ιωάννης Κωλέττης, Τυπωθήτω, Αθήνα 2000, σ. 165.

β. Η άποψη του Εϋνάρδου, φιλέλληνα συνεργάτη του Καποδίστρια

Ο ενάρετος ανήρ [...] όστις εθυσίασε το παν διά την πατρίδα του, απέθανε θύμα ιδιαιτέρας εκδικήσεως [...]. Οι Έλληνες πάσης φατρίας θέλουν γνωρίσει αργότερα την αμέτρητον ζημίαν, την οποίαν υπέφερον, θέλουν ιδεί εντός ολίγου, ότι δεν υπάρχει άνθρωπος ικανός ν' αναπληρώση την έλλειψιν του Κόμητος Καποδίστρια, και όταν εξετάσουν όλα όσα έπραξε διά την πατρίδα του, θέλουν τον αναγνωρίσει ως τον αγαθότερον άνθρωπον.
Πηγή: Ιστορία του ελληνικού έθνους, Εκδοτική Αθηνών, τόμ. ΙΒ', σ. 562.

2. Το ελληνικό κράτος σύμφωνα με τη συνθήκη της Κωνσταντινούπολης (1832).

Εκπαίδευση Μια από τις κύριες προτεραιότητες του Κυβερνήτη υπήρξε η οργάνωση της εκπαίδευσης. **1)** Ίδρυσε το Ορφανοτροφείο της Αίγινας, στο οποίο λειτούργησαν **2)** τρία αλληλοδιδασκτικά σχολεία (αντίστοιχα των σημερινών δημοτικών αλλά τετραετούς φοίτησης), **3)** τρία ελληνικά (αντίστοιχα των σημερινών γυμνασίων με τριετή φοίτηση), **4)** αρκετά χειροτεχνεία (επαγγελματικές σχολές), καθώς και το **5)** Πρότυπον Σχολείον, στο οποίο σπούδαζαν όσοι προορίζονταν για δάσκαλοι στα αλληλοδιδασκτικά. Επίσης, ιδρύθηκε το **6)** Κεντρικόν Σχολείον, στο οποίο φοιτούσαν όσοι προορίζονταν για σπουδές σε πανεπιστήμια του εξωτερικού. Επιπλέον, δημιουργήθηκε στην Τίρυνθα (περιοχή ανάμεσα στο Άργος και το Ναύπλιο) **7)** το Πρότυπον Αγροκήπιον (γεωργική σχολή).

Γιατί δεν ίδρυσε Πανεπιστήμιο

Ο Καποδίστριας πίστευε ότι στη δεδομένη στιγμή η εκπαίδευση θα έπρεπε να παρέχει, πρώτα απ' όλα, βασικές γνώσεις και επαγγελματική κατάρτιση. Αυτός ήταν και ο λόγος που δεν προχώρησε τότε στην ίδρυση πανεπιστημίου.

Η ολοκλήρωση της επανάστασης 1829 Όταν έφτασε στην Ελλάδα ο Καποδίστριας, η επανάσταση βρισκόταν ακόμη σε εξέλιξη. Εκκρεμούσαν **1)** ο βαθμός ανεξαρτησίας του κράτους (αν θα ήταν αυτόνομο ή ανεξάρτητο, βλέπε γλωσσάριο) και **2)** ο καθορισμός των συνόρων του ακόμη, **3)** δεν είχαν σταματήσει

οι πολεμικές επιχειρήσεις. Η τελευταία μάχη δόθηκε στις 12 Σεπτεμβρίου 1829 στην Πέτρα της Βοιωτίας, όπου ελληνικές δυνάμεις με επικεφαλής τον Δ. Υψηλάντη επικράτησαν επίλεκτων τουρκικών δυνάμεων. Λίγο αργότερα, **χάρη** και στους επιδέξιους χειρισμούς του Κυβερνήτη, η Ελλάδα όχι μόνο **1) αναγνωρίστηκε κράτος ανεξάρτητο** (πρωτόκολλο της Ανεξαρτησίας, 1830, (βλέπε ενότητα 10), αλλά και **2) διεύρυνε τα σύνορά της ενσωματώνοντας όλα τα εδάφη νοτίως της γραμμής Αμβρακικού κόλπου-Παγασητικού κόλπου** (συνθήκη της Κωνσταντινούπολης, 1832).

Ελληνική επικράτεια

Το ελληνικό κράτος θα περιελάμβανε τη Στερεά Ελλάδα, την Πελοπόννησο, τα νησιά του Αργοσαρωνικού, την Εύβοια, τις Κυκλάδες και τις Σποράδες.

3. Η δολοφονία του Καποδίστρια
(πίνακας λαϊκού ζωγράφου).

Η αντιπολίτευση κατά του Καποδίστρια Η επιλογή του Καποδίστρια να συγκροτήσει ένα ισχυρό, συγκεντρωτικό κράτος, κατά τα δυτικά πρότυπα, προκάλεσε **αντιδράσεις**. **1) Πρόκριτοι με τοπική εξουσία** (Π. Μαυρομιχάλης), **2) πλούσιοι πλοιοκτήτες** (Γ. Κουντουριώτης) και **3) έμπειροι Φαναριώτες** (Α. Μαυροκορδάτος) δυσαρεστήθηκαν, την ίδια στιγμή που **4) φιλελεύθεροι διανοούμενοι** (Αδ. Κοραής) καυτηρίαζαν τον **α) αυταρχισμό του Καποδίστρια** και αξίωναν την **β) παραχώρηση συνταγματικών ελευθεριών**. Επίσης, **5) η Αγγλία και η Γαλλία** υποκινούσαν τις αντικαποδιστριακές κινήσεις θεωρώντας τον Κυβερνήτη όργανο της Ρωσίας.

Από τις αρχές του 1830 σημειώθηκαν 1) εξενέρσεις και αργότερα 2) ο Α. Μιαούλης, αντίπαλος πλέον του Κυβερνήτη, ανατίναξε στον Πόρο τα δύο μεγαλύτερα ελληνικά πολεμικά πλοία. Στην Υδρα, κέντρο της αντιπολίτευσης, η εφημερίδα Απόλλων 3) προπαγάνδιζε τη δολοφονία του Κυβερνήτη. Η ένταση κορυφώθηκε όταν 4) ο Καποδίστριας φυλάκισε τον πρόκοιτο της Μάνης Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη θεωρώντάς τον υπεύθυνο για αντικυβερνητικές κινήσεις. Η αντίδραση δεν άργησε. Στις 27 Σεπτεμβρίου 1831 ο Κωνσταντίνος και ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης 5) δολοφόνησαν τον Καποδίστρια στο Ναύπλιο.

ΑΣΚΗΣΕΙΣ - ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΕΣ

1. Αφού αντιπαραβάλετε τις πηγές α και β, να καταγράψετε τις θέσεις που διατυπώνονται σε αυτές.
2. Να αποτιμήσετε την εκπαιδευτική πολιτική του Καποδίστρια.
3. Ποια ήταν τα αίτια της σύγκρουσης Καποδίστρια-αντιπολίτευσης;

<http://photodentro.edu.gr/v/item/ds/8521/9389>

Η δολοφονία του Καποδίστρια

«Τρομερόν και φρικτόν άκουσμα! Μέγα και ανήκουστον δυστύχημα κατέλαβε την Ελλάδα! Άνδρες αιμάτων κατέβαψαν τας ανόσιους χείρας των εις το αίμα του Πατρός της Πατρίδος.

Το πρωί της παρελθούσης Κυριακής, 27 του λήγοντος μηνός, ενώ η αείμνηστος Αυτού Εξοχότης εισήρχετο κατά το σύνηθες εις τον ενταύθα ναόν του Αγίου Σπυρίδωνος διά να προσφέρει την πνευματικήν λατρείαν εις τον Ύψιστον εν μέσω του λαού, εις τον οποίον η παρουσία του ενέπνεε την φιλοσοργωτάτην παρηγορίαν, και η ευσέβειά του, το παράδειγμα της ακρότατης των αρετών, δύο αλιτήριοι, ο Κωνσταντίνος και ο Γεώργιος Μαυρομιχάλη, τον αφήρεσαν, την ζωήν, και αφήρεσαν εκ μέσου του έθνους τον αγαπητόν αρχηγόν του. Οποία εκπληκτική λύπη και αδημονία κατεκυρίευσεν ευθύς όλους! Ποιοι κοπετοί και θρήνοι ανδρών, γυναικών και παιδών συνώδευσαν το λείψανον της αιοδήμου Α.Ε. εις το παλάτιον!»

Εφ. *Γενική Εφημερίς*, 30 Σεπτεμβρίου 1831.

Βουρνάς Τ., Τα φοβερά ντοκουμέντα: Η δολοφονία του Καποδίστρια. Το τίμημα της Ανεξαρτησίας, Φυτράκης, Αθήνα 1976, σ.22-23.

Η Αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια

«Το πρωί της 27 Σεπτεμβρίου 1831 ο Ιω. Καποδίστριας δολοφονήθηκε από τον Κωνσταντίνο και τον Γεώργιο Μαυρομιχάλη. Κτυπήθηκε μπροστά στο ναό του Αγ. Σπυρίδωνα στο Ναύπλιο. Ο συνοδός του Κυβερνήτη πλήγωσε τον Κωνσταντίνο Μαυρομιχάλη, ο οποίος, αδυνατώντας να διαφύγει, πιάστηκε από το οργισμένο πλήθος και θανατώθηκε οικτρά. Ο Γεώργιος Μαυρομιχάλης μαζί με τους Ανδρέα Γεωργίου και Ιω. Καραγιάννη, φύλακες των Μαυρομιχαιτών που είχαν γίνει συνεργοί, κατέφυγε στη γαλλική πρεσβεία. Ο Rouen αναγκάστηκε να παραδώσει τους ένοχους υπό τον όρο να δικαστούν. Χάρης στις έγκαιρες ενέργειες του φρουράρχου Ναυπλίου Αλμείδα και την ψυχραιμία του τακτικού στρατού, η τάξη διατηρήθηκε και αποφεύχθηκαν αντίποινα κατά των γνωστών

αντικυβερνητικών. Στην ανάκρισή του ο Γ. Μαυρομιχάλης αρνήθηκε κάθε συμμετοχή στο έγκλημα· αυτόπτες όμως μάρτυρες βεβαίωσαν ότι αυτός μαχαίρωσε τον Κυβερνήτη τη στιγμή που τον πυροβολούσε ο Κ. Μαυρομιχάλης. Συγκροτήθηκε στρατιωτικό δικαστήριο για να τον δικάσει. Οι δικηγόροι του πρόβαλαν αναρμοδιότητα του δικαστηρίου, που δεν έγινε δεχτή. Ο Γ. Μαυρομιχάλης καταδικάστηκε σε θάνατο και εκτελέστηκε. Στη δίκη του δεν αποκάλυψε τίποτα για τα κίνητρα της πράξης τους. Μόνο στη διαθήκη του, κάπως συγκεχυμένα, μίλησε για σύνταγμα, νόμους ελεύθερους, ομόνοια. Τίποτα δεν είχαν αποκαλύψει και οι δύο συνεργοί των Μαυρομιχαιτών. Απ' αυτούς ο Ιω. Καραγιάννης καταδικάστηκε σε θάνατο και ο Ανδρ. Γεωργίου σε πολυετή φυλάκιση.»

Λούκος Χ., Η Αντιπολίτευση κατά του Κυβερνήτη Ιω. Καποδίστρια 1828-1831, Θεμέλιο, Αθήνα 1988, σ.375.

Αλληλοδιδασκτική Μέθοδος Διδασκαλίας

Της Ηλέκτρας Καμπουράκη - Πατεράκη, μαθηματικού

Η αλληλοδιδασκτική που συνήθως ονομαζόταν μέθοδος Μπέλ και Λάνκαστερ ή Λαγκαστριανή προκάλεσε ενθουσιασμό και γρήγορα διαδόθηκε στην Ευρώπη αλλά και στην Αμερική. Προσωπικότητες όπως ο βασιλιάς Γεώργιος Γ΄ της Αγγλίας και ο Ναπολέων της Γαλλίας ενδιαφέρθηκαν για την ίδρυση αλληλοδιδασκτικών σχολείων και σε πολλές χώρες συστήθηκαν φιλεκπαιδευτικές εταιρείες για το σκοπό αυτό. Ο Κοραΐς, που πάντα πρωτοστατούσε στα πνευματικά δρώμενα στην Ελλάδα, συνέστησε από νωρίς την εισαγωγή της στα σχολεία. Επίσημα στα σχολεία της Ελλάδας η αλληλοδιδασκτική μέθοδος εφαρμόστηκε στο διάστημα 1821-1880. Όμως και νωρίτερα Έλληνες λόγιοι που είχαν γνωρίσει τη μέθοδο αυτή στη Δύση την εφάρμοζαν σε διάφορα ελληνικά σχολεία όπως του Ιασίου και των Κυδωνιών (Αίβαλί). Ο Γεώργιος Κλεόβουλος ο πρώτος που εισήγαγε τη μέθοδο στην Ελλάδα, το 1819 ίδρυσε στο Ιάσιο το Πρότυπο αλληλοδιδασκτικό σχολείο (Διδασκαλείο) από το οποίο απεφοίτησαν πολλοί δάσκαλοι.(ίδρυσε ακόμη αλληλοδιδασκτικό σχολείο και στην Οδησό). Επίσης στην Ακαδημία των Κυδωνιών το διάστημα (1812-1821) ο διευθυντής της Θεόφιλος Καΐρης δίδασκε θετικές επιστήμες εφαρμόζοντας την αλληλοδιδασκτική μέθοδο. Μετά την καταστροφή των Κυδωνιών ο Καΐρης με 100 μαθητές του πέρασε στα Ψαρά για να συμμετάσχει στον Αγώνα. Οι μαθητές αυτοί προσέφεραν πολλά όχι μόνο στον Αγώνα αλλά και στην παιδεία. Στα σχολεία του Ναυπλίου και των νησιών του Αιγαίου που κατάφυγαν εισήγαγαν και διέδωσαν την αλληλοδιδασκτική μέθοδο.

Κατά τη διάρκεια της Επανάστασης του 1821 ατόνησε η ανάπτυξη της ελληνικής παιδείας που είχε ξεκινήσει στα τέλη του 18ου αιώνα, γιατί τον πρώτο λόγο είχε ο απελευθερωτικός αγώνας. Το πρόβλημα όμως της εκπαίδευσης παρέμεινε ένα βασικό ζήτημα που έπρεπε να μελετηθεί και να λυθεί. Πρώτη φορά εκδηλώθηκε επίσημα ενδιαφέρον για την εκπαίδευση στη συνέλευση της Ανατολικής Στερεάς τον Ιανουάριο του 1821 και ανατέθηκε η οργάνωσή της στον Άρειο Πάγο (ο όρος αυτός χρησιμοποιήθηκε κατά τον πρώτο χρόνο της επανάστασης για να δηλώσει την τοπική διοίκηση, που προήλθε από τη Συνέλευση των Σαλώνων). Την επόμενη χρονιά η Πελοποννησιακή Γερουσία στις προκηρύξεις της επισημαίνει την ίδρυση σχολείων, την δωρεάν παιδεία για αγόρια και κορίτσια και καθορίζει ως μέθοδο διδασκαλίας την αλληλοδιδασκτική. Η πρώτη διακήρυξη της 16ης Μαρτίου 1822 αναφέρει:

«Η σεβαστή Πελοποννησιακή Γερουσία, μ' όλας τας πολυμερίμους και κατεπειγούσας ανάγκας της πατρίδος, έλαβε πατριωτικήν κηδεμονονίαν δια την αγωγήν της νεολαίας προθυμουμένη να συστήσει σχολείον εις ταύτην την πόλιν (Τρίπολιν), ανάλογον της παρούσης περιστάσεως δια του διωρισμένου επί τούτου εφόρου Αρχιμανδρίτου κυρίου Γρηγορίου Δικαίου του και Γερουσιαστού. Προσκαλεί δε αξίους δασκάλους δια να διδάξουν δια της Λαγκαστερίου (αλληλοδιδασκτικής) μεθόδου κοινά γράμματα, ελληνικά, μαθηματικά και προς τούτοις την Ιταλικήν και Γαλλικήν διάλεκτον. Προσκαλεί δε και την φιλομαθή νεολαίαν αφ' όλην την Πελοπόννησον να συντρέξει εδώ δια να διδαχθεί αμισθί, κηρύττουσα ότι κάθε μαθητής δεν θα εξοδεύση άλλο τι παρά δια τα βιβλία του και την ζωοτροφίαν

του. Διαπτάται δε τους γονείς να μη παραμελήσουν το ιερόν χρέος των αλλά να φροντίσουν επιπόνως
δια την παιδείαν των τέκνων των»

Στη Δεύτερη προκήρυξή της (27 Απριλίου 1822) αναφέρει τη σύσταση του σχολείου (στην Τρίπολη)

Στο «Νόμο της Επιδαύρου» που ψηφίστηκε από τη Β' Εθνοσυνέλευση (Άστρος 1823) υπάρχουν δύο άρθρα για την εκπαίδευση. Με το πρώτο ανατίθεται στη Βουλή η εποπτεία της «δημόσιας εκπαίδευσης» ενώ με το δεύτερο ορίζεται ότι η Διοίκηση πρέπει να μεριμνήσει για τη συστηματική οργάνωση της εκπαίδευσης και την εισαγωγή της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου σε όλη την επικράτεια.

Η πενταμελής επιτροπή με πρόεδρο τον Άνθιμο Γαζή, που ορίστηκε για να επεξεργαστεί σχέδιο για τη δομή και οργάνωση της παιδείας, κατέληξε στην ίδρυση σχολείων για την κατώτερη, μέση και ανώτερη εκπαίδευση. Λόγω όμως των συνθηκών που επικρατούσαν έκρινε ως πλέον επείγουσα την οργάνωση της κατώτερης εκπαίδευσης όπου οι μαθητές θα διδάσκονταν ανάγνωση γραφή και αριθμητική στα αλληλοδιδασκτικά σχολεία, τα οποία έκρινε αναγκαία, ολιγοδάπανα για την Επικράτεια και ανέξοδα για το μαθητή. Πρότεινε μάλιστα την ίδρυση διδασκαλείου στο Άργος όπου οι δάσκαλοι θα εκπαιδεύονταν στην αλληλοδιδασκτική μέθοδο, ενώ θα μπορούσαν να φοιτήσουν και αυτοί που είχαν κάποια παιδεία για να τελειοποιηθούν και να διδάξουν στα σχολεία ως διδάσκαλοι. Από το σχολείο αυτό που λειτούργησε μόνο 6 μήνες, λόγω καταστροφής του από τα στρατεύματα του Ιμπραήμ τον Ιούλιο του 1824, απεφοίτησαν αρκετοί δάσκαλοι της αλληλοδιδασκτικής. Έτσι το 1825 λειτούργησαν περισσότερα από 10 αλληλοδιδασκτικά σχολεία στο Άργος, το Ναύπλιο, την Αθήνα, τα Μέγαρα, το Μεσολόγγι, τη Σύρο, την Τρίπολη, την Άνδρο και αλλού. Την περίοδο 1821-1827 λειτούργησαν περίπου 60 σχολεία αλληλοδιδασκτικά και ελληνικά. Για το έτος 1828 αναφέρονται 71 σχολεία τα οποία όμως υπολειπομένησαν με σοβαρές ατέλειες και ελλείψεις λόγω των καταστροφών κατά τη διάρκεια του Αγώνα. Τα σχολεία αυτά ακολουθούσαν ανομοιομορφα αλληλοδιδασκτικά συστήματα.

Μετά την απελευθέρωση ο Καποδίστριας, αμέσως μετά την άφιξη του στην Ελλάδα το 1828, παρά τα σοβαρά προβλήματα που είχε να αντιμετωπίσει στην οργάνωση του νεοσύστατου κράτους, έδωσε προτεραιότητα στην ίδρυση και λειτουργία σχολείων στοιχειώδους εκπαίδευσης. Το 1829 ίδρυσε το Ορφανοτροφείο της Αίγινας για τα ορφανά του πολέμου με δάσκαλο τον Γ. Κλεόβουλο. Μέσα στο Ορφανοτροφείο λειτούργησε και το Πρότυπο σχολείο για προχωρημένους μαθητές που προορίζονταν για δάσκαλοι της αλληλοδιδασκτικής. Την ίδια χρονιά ίδρυσε το Κεντρικό σχολείο για την κατάρτιση διευθυντών σχολείων, κρατικών υπαλλήλων και αξιωματούχων, καθώς και δασκάλων που ήθελαν να γίνουν αλληλοδιδασκτικοί. Συγκρότησε την «Επιτροπή επί της προπαιδείας» με σκοπό την οργάνωση του σχολικού δικτύου και την ομοιομορφία στη μέθοδο διδασκαλίας. Τις προτάσεις της Επιτροπής ακολούθησαν διατάγματα για τις αργίες, τις διακοπές και γενικά για την οργάνωση και λειτουργία των αλληλοδιδασκτικών σχολείων ενώ στις αρχές του 1830 επιλέγεται ως Οδηγός της αλληλοδιδασκτικής μεθόδου το εγχειρίδιο του Γάλλου C. L. Sarazin ο οποίος ήταν διευθυντής στο Διδασκαλείο Αλληλοδιδασκτικής στο Παρίσι. Το εγχειρίδιο αυτό μεταφράστηκε από τον Ι. Κοκκώνη που αφού το προσαρμοσε στις απαιτήσεις της διδασκαλίας της ελληνικής γλώσσας και πρόσθεσε επεξηγηματικές σημειώσεις, εκδόθηκε τον Ιούλιο της ίδιας χρονιάς από το Εθνικό Τυπογραφείο.

Ο Οδηγός αυτός, που έπρεπε να τηρείται πιστά από τους δασκάλους, περιείχε οδηγίες για τα διδακτήρια, τις κλάσεις (τάξεις), τα μαθήματα και τις ώρες, την πορεία διδασκαλίας, την ύλη, τις εξετάσεις και πολλά άλλα που αφορούσαν την οργάνωση και λειτουργία των αλληλοδιδασκτικών σχολείων. Ο αριθμός των κλάσεων ήταν διαφορετικός για τα διάφορα μαθήματα. Για την Ανάγνωση, τη Γραφή και την Αριθμητική δημιουργούνταν 8 κλάσεις. Η Γραμματική διδασκόταν στις κλάσεις 7 και 8, η Ιχνογραφία στις κλάσεις 5 και 8. Τα Θρησκευτικά διδάσκονταν σε 3 τμήματα που δημιουργούνταν από τις 8 κλάσεις. Στο α' τμήμα (1- 4 κλάσεις) διδάσκονταν οι Προσευχές, στο β' τμήμα (5-7 κλάσεις) η Ιερά Ιστορία και στο

γ' τμήμα (κλάση 8) η Κατήχηση. Ο ίδιος μαθητής μπορούσε να παρακολουθεί στην κλάση 4 Αριθμητική και στη κλάση 6 Ανάγνωση . Οι μαθητές προάγονταν στην επόμενη κλάση κατά μάθημα. Ο μαθητής μετέβαινε στην επόμενη κλάση όταν ο δάσκαλος τον έκρινε άξιο προαγωγής ανεξάρτητα από το χρόνο φοίτησης. Έτσι μπορούσε ένας καλός μαθητής να τελειώσει το σχολείο σε 48 εβδομάδες και άλλος να χρειαστεί 4 ή και περισσότερα χρόνια.

Ως προς τη διδασκόμενη ύλη Ανάγνωσης και Γραφής η κατανομή της είχε ως εξής: Στην κλάση 1 τα γράμματα του αλφαβήτου, στην κλάση 2 συλλαβές με 2 γράμματα, στην κλάση 3 συλλαβές με 3 γράμματα, στη κλάση 4 με 4 γράμματα, στις κλάσεις 5 και 6 μεμονωμένες λέξεις και στις κλάσεις 7 και 8 μικρές προτάσεις και συνεχής ανάγνωση. Για την Αριθμητική η ύλη είχε ως εξής: Στην κλάση 1 γραφή των αριθμών, στην κλάση 2 αρίθμηση μέχρι το ένα εκατομμύριο, στην 3 πρόσθεση, στην 4 αφαίρεση, στην 5 πολλαπλασιασμός και στην 6 η διαίρεση, στην 7 συμμιγείς, κοινά κλάσματα και δεκαδικοί και στην 8 προβλήματα.

Στα περισσότερα όμως σχολεία η διδασκαλία της αριθμητικής περιοριζόταν στους ακεραίους και στις τέσσερις πράξεις λόγω ανεπάρκειας των δασκάλων. Στο κεφάλαιο «Περί εγγράφου και αγράφου αριθμητικής» ο Οδηγός τονίζει τη σημασία των υπολογισμών από μνήμης, διότι αυτοί οξύνουν τη διάνοια και ότι πρέπει πρώτα να διδάσκονται οι κανόνες των πράξεων και στη συνέχεια βάσει αυτών να γίνονται οι πράξεις. Υπήρχαν οδηγίες και για όλα τα άλλα μαθήματα Γεωμετρία, Ιστορία, Γεωγραφία, Φυσική Ιστορία κ.λ.π.

<https://archive.patris.gr/articles/138513/78292>

Το Ορφανοτροφείο της Αίγινας

<https://www.google.com/search?q=%CE%BF%CF%81%CF%86%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CF%84%CF%81%CE%BF%CF%86%CE%B5%CE%AF%CE%BF+%CF%84%CE%B7%CF%83+%CE%B1%CE%AF%CE%B3%CE%B9%CE%BD%CE%B1%CF%83&sxsrf=APq-WBsrPvHr46lRUjHzGlamb3Z0HMYHDQ:1649092831568&source=Inms&tbn=isch&sa=X&ved=2ahUKEwjwk7XD9fr2A>

Ιωάννης Καποδίστριας

Ο **Ιωάννης Καποδίστριας** (ρωσικά: *граф Иоанн Каподистрия*, ιταλικά: *Conte Giovanni Capodistria*) (Κέρκυρα, 10 ή 11 Φεβρουαρίου 1776 – Ναύπλιο, 27 Σεπτεμβρίου 1831) ήταν Έλληνας διπλωμάτης, πολιτικός, ιατρός και είχε τον τίτλο ευγενείας του κόμη. Διετέλεσε υπουργός εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας και αργότερα ως πρώτος κυβερνήτης του νέου ελληνικού κράτους τη μεταβατική περίοδο κατά την οποία η χώρα τελούσε υπό την προστασία των Μεγάλων Δυνάμεων.

Καταγόταν από αριστοκρατική οικογένεια με πολιτική παράδοση, γι' αυτό και αναμείχθηκε με την πολιτική ήδη από το 1801, όταν σαν εντολοδόχος της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας έπρεπε να εφαρμόσει το νέο σύνταγμα στην Επτανήσο Πολιτεία. Με την παραχώρηση των Επτανήσων από τον τσάρο Αλέξανδρο Α΄ της Ρωσίας στους Γάλλους του Ναπολέοντα Α΄ το καλοκαίρι του 1807, αποσύρθηκε και εντάχθηκε το 1809 στη ρωσική διπλωματική υπηρεσία. Εκεί ανέλαβε σημαντικές θέσεις, καταφέροντας να αναδειχθεί σε υπουργό εξωτερικών της Ρωσικής Αυτοκρατορίας από το 1815 έως το 1822, οπότε και υποχρεώθηκε σε παραίτηση λόγω της Επανάστασης του 1821. Στις 14 Απριλίου 1827 η Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας τον εξέλεξε με επταετή θητεία πρώτο κυβερνήτη της Ελλάδας, θέση από την οποία ήρθε σε προστριβές με τους τοπικούς αξιωματούχους με αποτέλεσμα τη δολοφονία του στις 27 Σεπτεμβρίου 1831, στο Ναύπλιο, από τον Κωνσταντίνο και Γεώργιο Μαυρομιχάλη, που ήταν συγγενείς του Πετρόμπεη Μαυρομιχάλη, σε αντίποινα της φυλάκισης του τελευταίου. Η σορός του κυβερνήτη μεταφέρθηκε τον Απρίλιο του 1832 στην Κέρκυρα από τον αδελφό του Αυγουστίνο και ενταφιάστηκε στην Ι. Μ. Πλατυτέρας δίπλα από τον τάφο του πατέρα του, Αντωνίου Μαρία Καποδίστρια.

Ως κυβερνήτης ανακήρυξε την ίδρυση της Ελληνικής Πολιτείας και προώθησε σημαντικές μεταρρυθμίσεις για την αναδιοργάνωση της κρατικής μηχανής, καθώς και για τη θέσπιση του νομικού πλαισίου της νέας πολιτείας. Επίσης, αναδιοργάνωσε τις ένοπλες δυνάμεις σε τακτικά σώματα υπό ενιαία διοίκηση. Προσπάθησε και πέτυχε παράλληλα την επέκταση των συνόρων του νέου κράτους και την κατοχύρωση της ελληνικής ανεξαρτησίας.

Σχέση με τη Ρωξάνδρα Στούρτζα

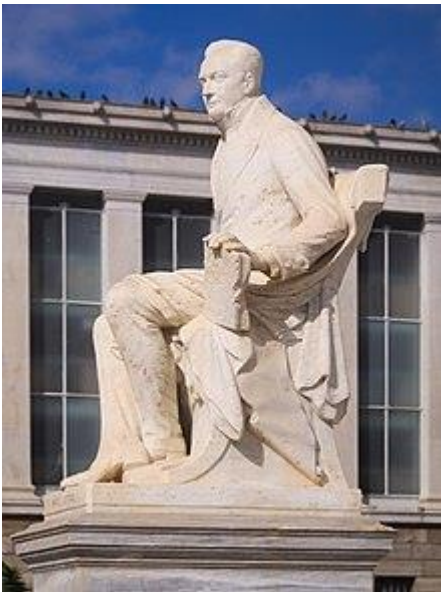
Η Ρωξάνδρα Στούρτζα (1786 - 1844) ήταν Κυρία επί των Τιμών της Αυτοκράτειρας Ελισάβετ στην τσαρική αυλή και αδελφή του Αλέξανδρου Στούρτζα, διπλωμάτη και στενού συνεργάτη του Καποδίστρια. Ο Καποδίστριας συνδέθηκε με αυτήν ερωτικά και μάλιστα -σύμφωνα με κάποιους ιστορικούς- της έκανε πρόταση γάμου το 1814, που όμως η Ρωξάνδρα απέρριψε με την αιτιολογία ότι η μητέρα της τον προόριζε για την αδελφή της Ελένη. Η Ρωξάνδρα ήταν φιλέλλην και δραστήριο μέλος της Φιλομούσου Εταιρείας Βιέννης, που ίδρυσε ο Καποδίστριας. Η μεταξύ τους αλληλογραφία συνεχίστηκε μέχρι και τη δολοφονία

του. Το τελευταίο γράμμα της προς τον Ιωάννη Καποδίστρια έφτασε στο Ναύπλιο, αφού αυτός είχε πεθάνει. Όταν εκείνη πληροφορήθηκε τη δολοφονία του, υπέστη νευρικό κλονισμό.

Γκαγκάριν)

Η Ρωξάνδρα Στούριτσα (Λιθογραφία από τη συλλογή του πρίγκιπα Ανατόλ

από τον [Γεώργιο Μπρονάνο](#)

Άγαλμα του Ιωάννη Καποδίστρια στην οδό Πανεπιστημίου, φιλοτεχνημένο

τάφος του αδελφού του, [Αυγουστίνου](#).

Ο τάφος του Καποδίστρια στη [Μονή Πλατυτέρας](#) στην [Κέρκυρα](#). Στα δεξιά ο

Ψήφισμα του Ιωάννη Καποδίστρια, Ιστορικό Αρχείο Ευγενίας Αντωνίου

Σκιαθά

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΙΤΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΝΕΛΕΥΣΙΣ

Θεωρούσα ότι ή ύψηλη έπισημη του κυβερνάει την Πολιτειαν και φέρει προς εύδωμοναν τα Έθνη ή εξωτερική και εσωτερική πολιτική, απαιτεί πολλήν μετρον και πολλά φως, η οποία ο βαρβαρος Όθωμανος δεκ έπισημη ποιι εις τους Έλληνας

Θεωρούσα, ότι απαιτείται έπισημη της Έλληνικής Πολιτειας ή κατά πρόξιν και θεωριαν Πολιτικός Έλλην, δια να την κυβερνηση κατά τον σκοπον της πολιτικής καινωτικας

Ψηφίζι:

Α) Ο Κοινης Ένωτικος Καποδιστριας εκλεχεται προς της Συνελευσεως ταυτης, εν όνοματι του Έλληνικού Έθνους, Κυβερνητης της Έλλαδος, και έμπιστευεται την Νομοτελειστικην αυτής δυναμιον

Β) Ός ταυτουτος θίλει κυβερνησει την Έλληνικην Πολιτειαν κατά τους καθιστωτας Νομους

Γ) Η διάρκεια της έπισημης προς του Έθνους εις αυτόν εξουσιας προσδιορίζεται δια έπτα χρονους, άρχομενους άπο της σημερον

Δ) Να ειδοποιηθη δι' έγγραφου, ένυπογράφου άπο όλους τους Πληρεξουσιαους του Έθνους, προσκαλούμετος να έλθη εις την Πατριδα δια να αναλαβη τας ήνιες της Κυβερνησιως

Ε) Διαφρίζεται Τριμελής Έπιτροπη, τωμριζομενη άπο το άκοιμη ή Αντιαντιβερνατικη Έπιτροπη, δια να κυβερνηση την Έλλαδα εν άπουσια του, και θίλει παυσει άπο φθασει ο Κυβερνητης εις την Πατριδα

ΣΤ) Το παρόν ψήφισμα να καταχωρηθη εις τον Κωδικα των Ψηφισμάτων και κοινοποιηθη δια του τυπου

Εν Τριεζηνι την 3' Απριλιου 1827
 Ο Πρεσβυρος γεωργιος ευστης
 (Έπονται οι ύπογραφοι των λοιπών Πληρεξουσιων των αριθμών 115)
 (Τ.Σ.) ο Γραμματις της Συνελευσεως
 Ν. Ισηλιόδης

Με το ψήφισμα της Τρίτης Εθνικής Συνέλευσης ο

Καποδίστριας εκλέχθηκε Κυβερνήτης της Ελλάδας

«Αν δεν είχε δολοφονηθεί ο Καποδίστριας η Ελλάδα δεν θα είχε οδηγηθεί στην επιλογή της Μοναρχίας»

Ομιλία του τέως Προέδρου της Δημοκρατίας και Επίτιμου Καθηγητή της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών Προκόπιου Παυλόπουλου

ToBHMA Team
05.07.2021, 10:55

Μιλώντας στο Επιστημονικό Συνέδριο του Δήμου Λευκάδας και του Πνευματικού Κέντρου Λευκάδας με θέμα: «Η ιστορική διαδρομή του Ιωάννη Καποδίστρια», ο τέως Πρόεδρος της Δημοκρατίας και Επίτιμος Καθηγητής της Νομικής Σχολής του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών κ. Προκόπιος Παυλόπουλος τόνισε, μεταξύ άλλων, και τα εξής:

«Ο Ιωάννης Καποδίστριας, πρώτος Κυβερνήτης της Ελλάδας, υπήρξε όχι μόνον ένας από τους μεγαλύτερους πολιτικούς της Νεότερης Ελλάδας, αλλά και ένας κορυφαίος διπλωμάτης, ο οποίος, προτού αναλάβει τα ηνία της διακυβέρνησης της Πατρίδας μας και ενόσω υπηρετούσε στην Ρωσική αυλή, επηρέασε και διαμόρφωσε, όσο κανένας άλλος Έλληνας, την διεθνή πολιτική σκηνή της εποχής του. Η πλήρης αφοσίωσή του στην αγωνιώδη προσπάθειά του να οικοδομήσει Κράτος, μέσα στο χάος του μετεπαναστατικού τοπίου που παρέλαβε μετά την επιτυχία της Εθνεγερσίας του 1821, υπήρξε μοναδική και ανυπέρβλητη, πραγματική «Εθνική Παρακαταθήκη» προσήλωσης στο Εθνικό Χρέος και διαρκές παράδειγμα προς μίμηση, ιδίως για τους Έλληνες Πολιτικούς.

Α. Αφήνοντας πίσω μια τόσο λαμπρή, διπλωματική, σταδιοδρομία στην Ρωσική αυλή, ο Ιωάννης Καποδίστριας, εκλεγμένος από την Γ΄ Εθνοσυνέλευση της Τροιζήνας, αποβιβάζεται στις 11 Ιανουαρίου του 1828 στην Αίγινα και αντικρίζει μια εικόνα αποκαρδιωτική. Η οποία, όμως, τον οπλίζει και με την αναγκαία σ' εκείνες τις περιστάσεις αποφασιστικότητα, προκειμένου να προσφέρει τα πάντα υπέρ του Ελληνικού Λαού, ο οποίος εμπιστεύθηκε την τύχη του στα χέρια του. Έχοντας μόνο γνώμονα των ενεργειών του την ανάγκη διακυβέρνησης του Τόπου για την ανόρθωσή του, ο Ιωάννης Καποδίστριας αντιλήφθηκε ότι τούτο ήταν ανέφικτο με πλήρη εφαρμογή του τότε ισχύοντος Συντάγματος του 1827. Γι' αυτό με εισήγηση του Ιωάννη Καποδίστρια, η Γ΄ Εθνική Συνέλευση, η οποία, μετά το πέρας των εργασιών της, είχε συγκροτηθεί σε σώμα ως (απλή) Βουλή, ανέστειλε την εφαρμογή του «Πολιτικού Συντάγματος της Ελλάδος» του Συντάγματος της Τροιζήνας και αυτοκαταργήθηκε. Η Βουλή υιοθέτησε ψήφισμα στις 18 Ιανουαρίου του 1828, με το

οποίο ίδρυε νέο «προσωρινό» Πολίτευμα, το οποίο ανέθετε όλες τις εξουσίες στον Κυβερνήτη. Σ' επικουρία του Ιωάννη Καποδίστρια θα λειτουργούσε, ως συμβουλευτικό όργανο, το *Πανελλήνιο*, το οποίο, σύμφωνα με νεότερο ψήφισμα του Κυβερνήτη, θα αποτελούνταν από 27 μέλη που ο ίδιος θα επέλεγε. Το *Πανελλήνιο* είχε διαιρεθεί σε τρία τμήματα, τα οποία διατύπωναν γνώμη για τα οικονομικά, τα διοικητικά και τα στρατιωτικά ζητήματα, αντιστοίχως. Ταυτοχρόνως, εξαγγελόταν η σύγκληση της Δ' Εθνικής Συνέλευσης τον Απρίλιο του 1828. Πολλοί άσκησαν κριτική στον Ιωάννη Καποδίστρια, ότι οι επιλογές του αυτές απηχούσαν τις πολιτικές του αντιλήψεις υπέρ της Δεσποτείας και κατά της Δημοκρατίας. Όπως όμως ήδη διευκρινίσθηκε, ο Ιωάννης Καποδίστριας άσκησε τα καθήκοντά του με μόνο γνώμονα το συμφέρον του Τόπου και του Λαού.

Β. Στο εσωτερικό, ο Ιωάννης Καποδίστριας είχε ν' αντιμετωπίσει την πειρατεία, την διάλυση του στρατού, καθώς και την κακή οικονομική κατάσταση της Χώρας. Ιδιαίτερη μέριμνα επέδειξε ο Ιωάννης Καποδίστριας για την δημιουργία δικαστηρίων, θεσπίζοντας και Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Στην προσπάθεια αναδιοργάνωσης του Στρατού περιλαμβάνεται και η ίδρυση της Στρατιωτικής Σχολής Ευελπίδων. Ίδρυσε, επίσης, Εθνικό Νομισματοκοπείο, ενώ καθιέρωσε τον Φοίνικα ως Εθνικό Νόμισμα. Όσον αφορά την εκπαίδευση, ανήγειρε νέα σχολεία, εισήγαγε την μέθοδο του αλληλοδιδασκτικού σχολείου και ίδρυσε Εκκλησιαστική Σχολή στον Πόρο. Ανήγειρε, ακόμη, το Ορφανοτροφείο Αίγινας. Δεν ίδρυσε Πανεπιστήμιο, καθώς θεωρούσε ότι έπρεπε να υπάρξουν πρώτα απόφοιτοι μέσης εκπαίδευσης. Μεριμνήσε για τον επανασχεδιασμό και την ανοικοδόμηση Ελληνικών Πόλεων, όπως το Ναύπλιο, το Άργος, το Μεσολόγγι και η Πάτρα, έργο που ανέθεσε στον Κερκυραίο αρχιτέκτονα Σταμάτιο Βούλγαρη. Σημαντική ήταν και η συμβολή του στο εμπόριο, με την παραχώρηση δανείων στους νησιώτες, για την αγορά πλοίων και την κατασκευή ναυπηγείων στον Πόρο και το Ναύπλιο. Τον Οκτώβριο του 1829, ίδρυσε το πρώτο Αρχαιολογικό Μουσείο στην Αίγινα. Όσον αφορά την Ελληνική Οικονομία, ο Ιωάννης Καποδίστριας επέδειξε ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την γεωργία, βασική πηγή πλούτου της Ελλάδας. Ίδρυσε την Γεωργική Σχολή της Τίρυνθας και ενεθάρρυνε την καλλιέργεια της πατάτας. Επίσης, προσπαθώντας να ενισχύσει την Ελληνική Οικονομία, ο Ιωάννης Καποδίστριας ίδρυσε την «*Εθνική Χρηματιστική Τράπεζα*», η οποία όμως απέτυχε. Είτε γιατί, κατά μία άποψη, το Δημόσιο εκμεταλλευόταν χωρίς όρους τα χρήματα των καταθέσεων, είτε εξαιτίας της αντίθεσης των προυχόντων προς το καποδιστριακό καθεστώς και της έλλειψης εμπιστοσύνης προς τον νέο αυτό θεσμό. Σχετικά με την εσωτερική του πολιτική, πρέπει να μνημονευθεί η μεγάλη έμπρακτη συμβολή του φίλου του Ιωάννη Καποδίστρια Ελβετού τραπεζίτη Εϋνάρδου, ο οποίος δικαίως θεωρείται και ο θεμελιωτής της μακράς και ανέφελης Ελληνο-Ελβετικής Φιλίας.

Γ. Όσον αφορά την εξωτερική πολιτική του Ιωάννη Καποδίστρια αξίζει να υπογραμμισθεί ότι, μετά από διαπραγματεύσεις, υπογράφηκε το Πρωτόκολλο του Λονδίνου, το 1830, με το οποίο αναγνωριζόταν η ανεξαρτησία της Ελλάδας, η οποία θα επεκτεινόταν νότια της συνοριακής γραμμής που όριζαν οι ποταμοί Αχελώος και Σπερχειός. Η συμβολή του Ιωάννη Καποδίστρια στην οριστική διατύπωση και στην τελική υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου το 1830 υπήρξε καθοριστική.

Συμπερασματικώς, ο Ιωάννης Καποδίστριας αφιέρωσε, κυριολεκτικώς, τον εαυτό του στον ιερό σκοπό της δημιουργίας, εκ του μηδενός, σύγχρονου Ελληνικού Κράτους, βάζοντας τις βάσεις για μια Ελλάδα αντάξια του παρελθόντος της αλλά και της προοπτικής της. Ακαταπόνητος και αποφασιστικός, εργάστηκε *«με λογισμό και μ' όνειρο»*, για να θυμηθούμε τον στίχο του Διονυσίου Σολωμού στους *«Ελεύθερους Πολιορκημένους»*. Μόλις τριάμισι χρόνια μετά την ανάληψη των καθηκόντων του, στις 27 Σεπτεμβρίου του 1831, η δολοφονία του στο Ναύπλιο, καθαρώς πολιτική δολοφονία, από τον Κωνσταντίνο και τον Γιώργο Μαυρομιχάλη –και εκείνους βεβαίως που κρύβονταν πίσω τους, ως ηθικοί αυτουργοί, εντός και εκτός Ελλάδας- έβαλε θλιβερό τέλος στο μεγαλόπνοο έργο του και βύθισε τον Ελληνικό Λαό σε βαρύ πένθος. Εάν δεν είχε δολοφονηθεί ο Ιωάννης Καποδίστριας και, επέκεινα, εάν είχε ολοκληρώσει την θητεία του και το έργο του, μάλλον η Ελλάδα δεν θα είχε καταλήξει να δεχθεί το καθεστώς μοναρχίας που εγκαθιδρύθηκε με την έλευση του Όθωνος. Στην Ελλάδα μάλλον θα είχε εμπεδωθεί μια δημοκρατική διακυβέρνηση, εναρμονισμένη με την βούληση και την νοοτροπία των Ελλήνων, όπως αυτή είχε διαφανεί καθ' όλη την διάρκεια του Αγώνα μετά την Εθνεγερσία του 1821. Υπό τις συνθήκες αυτές, η μνήμη του Ιωάννη Καποδίστρια, ιδίως κατά την σημερινή πολλαπλώς κρίσιμη συγκυρία, δεν ανήκει μόνο στην Ιστορία. Αποτελεί, για όλους μας, δείκτη πορείας, προκειμένου ν' αντιληφθούμε, καθένας στο μέτρο που του αναλογεί, για την Ελλάδα μας αυτό που συμπυκνώνει καιρίως ένας στίχος του Ιωάννη Πολέμη: *«Τι έχασε, τι έχει, τι της πρέπει».*»